Шарҳи вазъи низоми суғуртаи амонату пасандозҳо

Семоҳаи 3 соли 2024

ХАЗИНАИ СУҒУРТАИ АМОНАТУ ПАСАНДОЗҲОИ ТОҶИКИСТОН

Шарҳи вазъи низоми суғуртаи амонату пасандозҳо дар семоҳаи сеюми соли 2024

Хазинаи суғуртаи амонату пасандозҳои Тоҷикистон (минбаъд Хазина) фаъолияти худро дар семоҳаи сеюми соли 2024 баҳри ҳимояи ҳуқуқу манфиатҳои қонунии пасандоздорон, таъмини фаъолияти низоми суғуртаи амонату пасандозҳо, мусоидат ба нигоҳдории суботи низоми молиявӣ ва таҳкими боварии аҳолӣ ба низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ намуд.

Иштироки ташкилотҳои қарзӣ дар низоми суғуртаи амонату пасандозҳо. Дар семоҳаи сеюми соли 2024 теъдоди ташкилотҳои қарзӣ – аъзои Хазина бетағйир боқӣ монда, ба ҳолати 30 сентябр дар Феҳристи ташкилотҳои қарзӣ – узви низоми суғуртаи амонату пасандозҳо 32 адад ташкилоти қарзӣ, аз он 12 адад бонк, 19 адад ташкилотҳои амонатии қарзии хурд (ТАҚХ) ва 1 адад ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ (ТҚҒ) шомил мебошанд.

Ташкилотҳои қарзии узви низоми суғуртаи амонату пасандозҳо (адад)

Номгӯи ташкилоти қарзӣ	30.09.2023	30.09.2024	Фарқият (+/-)
Бонкҳо	12	12	0
Ташкилотҳои амонатии қарзии хурд (ТАҚХ)	19	19	0
Ташкилотҳои қарзии ғайрибонкӣ (ТҚҒ)	1	1	0
Ҳамагӣ	**32**	**32**	**0**

Амонату пасандозҳои суғурташудаи ташкилотҳои қарзӣ ва сохтори он. Дар семоҳаи сеюми соли ҷорӣ ҳаҷми амонату пасандозҳое, ки аз ҷониби Хазина суғурта мешаванд, раванди афзоиши муътадил дошт. Тибқи маълумотҳо ба ҳолати 30 сентябри соли 2024 ҳаҷми умумии бақияи амонату пасандозҳои суғурташуда дар ташкилотҳои қарзӣ – аъзои Хазина 10,6 млрд. сомониро ташкил дод, ки ин нисбат ба семоҳаи қаблӣ ба андозаи 5,2 фоиз ва нисбат ба ҳамин санаи соли гузашта 39,8 фоиз зиёд мебошад.

Ба раванди афзоиши муътадили ҳаҷми пасандозҳои суғурташуда дар баробари мавриди амал қарор гирифтани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи суғуртаи амонату пасандозҳо” ва васеъ гардидани доираи объектҳои ҳатмии суғурта, як қатор омилҳои таъсиррасони дигар, ба монанди

муътадилии вазъи макроиқтисодӣ, суботи низоми молиявию бонкӣ, тадриҷан боло рафтани эътимоди аҳолӣ ба низоми бонкӣ, рушди ҳисоббаробаркунии ғайринақдӣ, пешниҳоди маҳсулоту хизматрасониҳои ҷолибнок аз тарафи ташкилотҳои қарзӣ, инчунин татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи авф бинобар қонунигардонии дороиҳо ва маблағҳои шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон" низ таъсир расонид.

Ҳаҷми умумии пасандозҳои суғурташуда (млрд. сомонӣ)

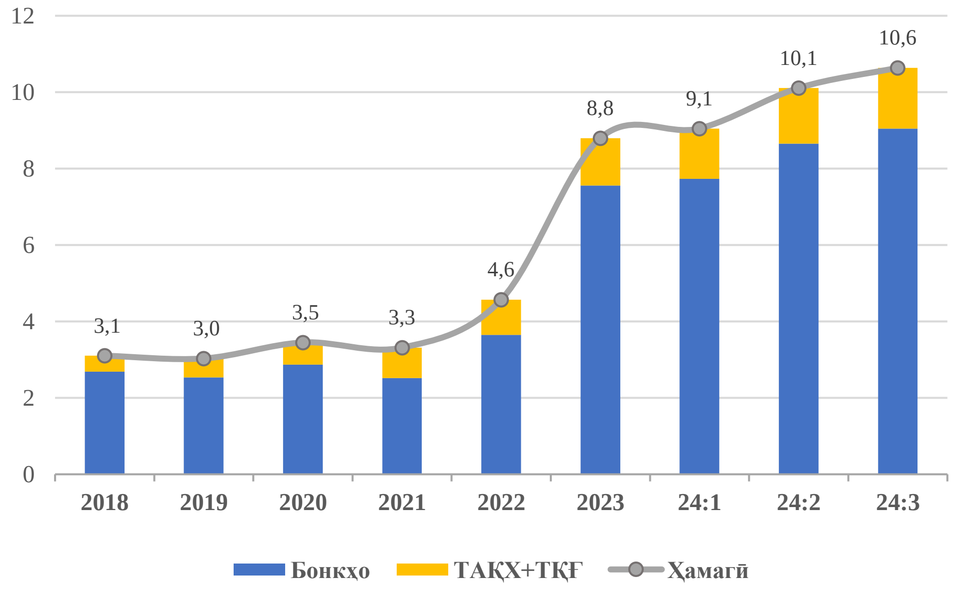

Дар сохтори пасандозҳои суғурташуда ҳиссаи амонату пасандозҳо бо пули миллӣ афзоиши муътадил дошта, 61,6 фоизро ташкил дод. Ҳиссаи амонату пасандозҳо бо асъори хориҷӣ бошад 38,4 фоизро ташкил дод.

Сохтори асъории пасандозҳои суғурташуда (млрд. сомонӣ)

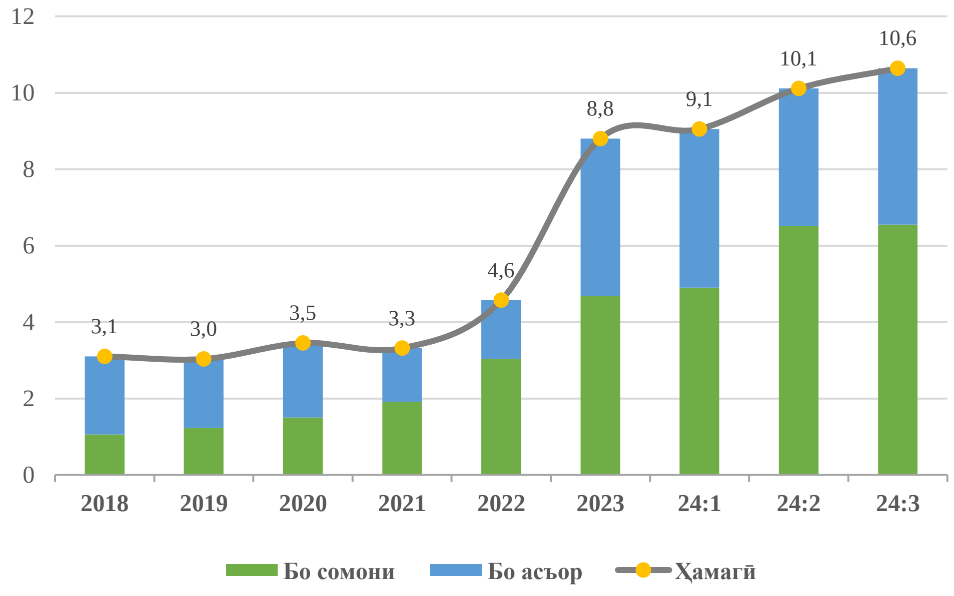

Ҳамзамон, дар таркиби ҳаҷми умумии пасандозҳои суғурташуда ҳиссаи афзалиятноки 93,9 фоиз ё 10,0 млрд. сомонӣ ба амонату пасандозҳои шахсони воқеӣ рост омада, боқимондаи ҳиссаи он – 6,1 фоиз ё худ 0,6 млрд. сомониро амонату пасандозҳои соҳибкорони инфиродӣ, шахсони ҳуқуқии субъектҳои соҳибкории хурд ва ташкилотҳои ғайритиҷоратӣ ташкил доданд.

Сохтори пасандозҳои суғурташуда аз рӯи моликият (бо фоиз)

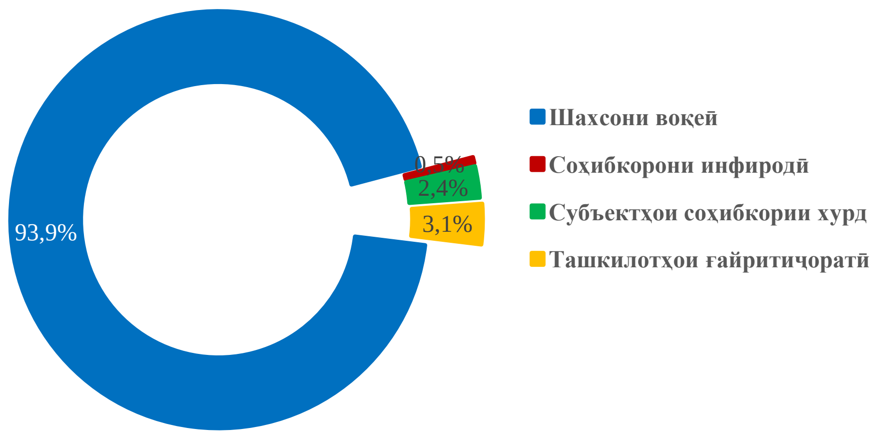

Аз рӯи ҷамъбасти маълумоти давраи ҳисоботии семоҳаи сеюми соли 2024 шумораи пасандоздорони суғурташуда 2,2 млн. нафарро ташкил дод, ки ин дар муқоиса ба ҳамин давраи соли гузашта 17,3 фоиз зиёд мебошад. Аз шумораи умумии пасандоздорони суғурташуда ҳиссаи афзалиятнок – 99,7 фоиз ба шахсони воқеӣ рост меояд.

Шумораи пасандоздорони суғурташуда (млн. нафар)

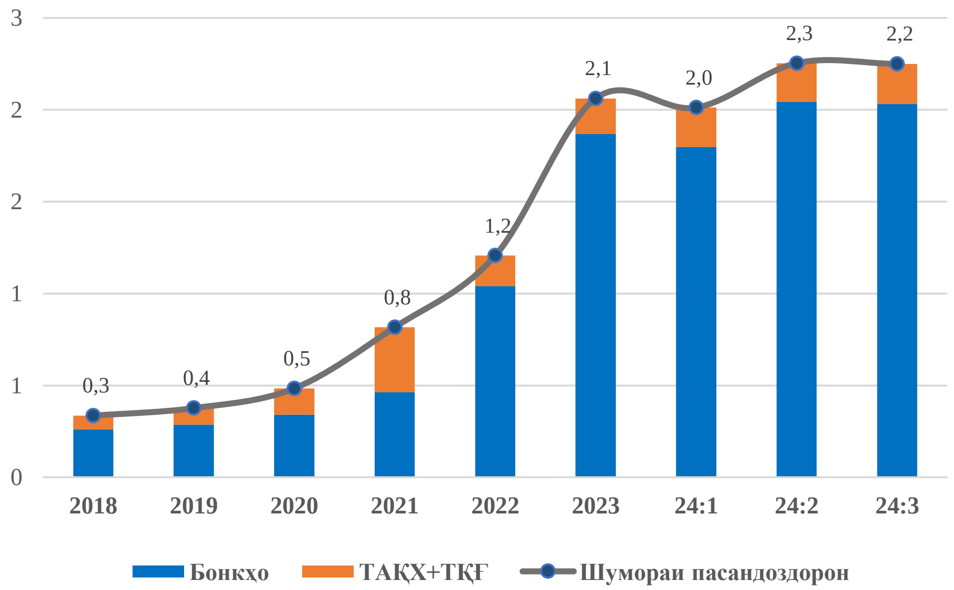

Сохтори пасандозҳои суғурташуда нишон медиҳад, ки аз шумораи умумии амонатгузорон ва пасандоздорон маблағи 98,1 фоизи онҳо дар доираи андозаи ҷубронпулӣ пурра фаро гирифта шуда, 1,9 фоизи боқимондаи пасандоздорон, ки маблағи амонату пасандозҳояшон аз андозаи ҷубронпулӣ зиёд аст, қисман фаро гирифта шудаанд.

Дар доираи маблағи ҷубронпулӣ пурра фаро гирифта шудани 98,1 фоизи пасандоздорон нишондиҳандаи баланд буда, аз он гувоҳӣ медиҳад, ки аксари пасандоздорони суғурташуда аз ҷониби Хазина пурра ҳимоя карда шудаанд.

Ҳиссаи пасандоздорони пурра суғурташуда (млн. нафар ва бо фоиз)

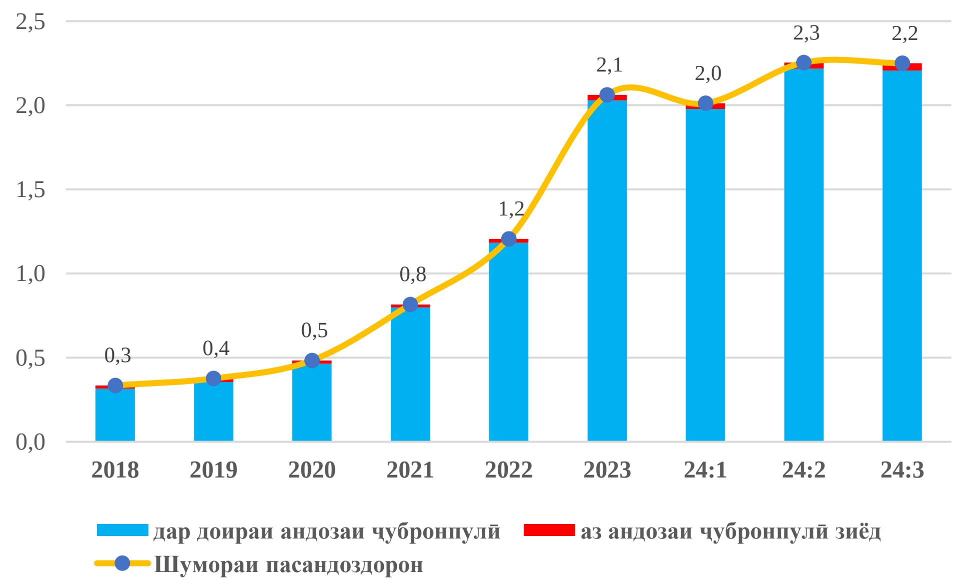

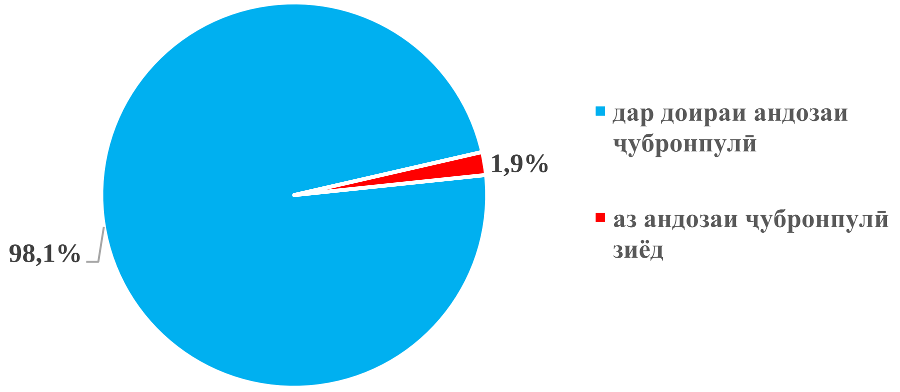

Қобили зикр аст, ки мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи суғуртаи амонату пасандозҳо" андозаи ҷубронпулӣ аз рӯи амонату пасандозҳои суғурташуда бо пули миллӣ ва бо асъори хориҷӣ на бештар аз 35000 сомонӣ муайян гардидааст. Ҳангоми ба вуқуъ омадани ҳолати суғуртавӣ Хазина ба пасандоздорон маблағи суратҳисобҳои амонату пасандозҳои

суғурташудаРо дар ташкилоти қарзӣ ба андозаи муайяншуда ҷуброн менамояд.

Дар маҷмуъ аз соли 2015 то инҷониб андозаи ҷубронпулӣ 2,5 маротиба, яъне аз 14 000 сомонӣ то ба 35 000 сомонӣ зиёд шудааст, ки он дар навбати худ ба афзоиши ҳаҷми уҳдадориҳои (потенсиалии) суғуртавии Хазина аз рӯи пасандозҳои суғурташуда низ таъсир расонидааст.

Афзоиши андозаи ҷубронпулии суғурта (сомонӣ)

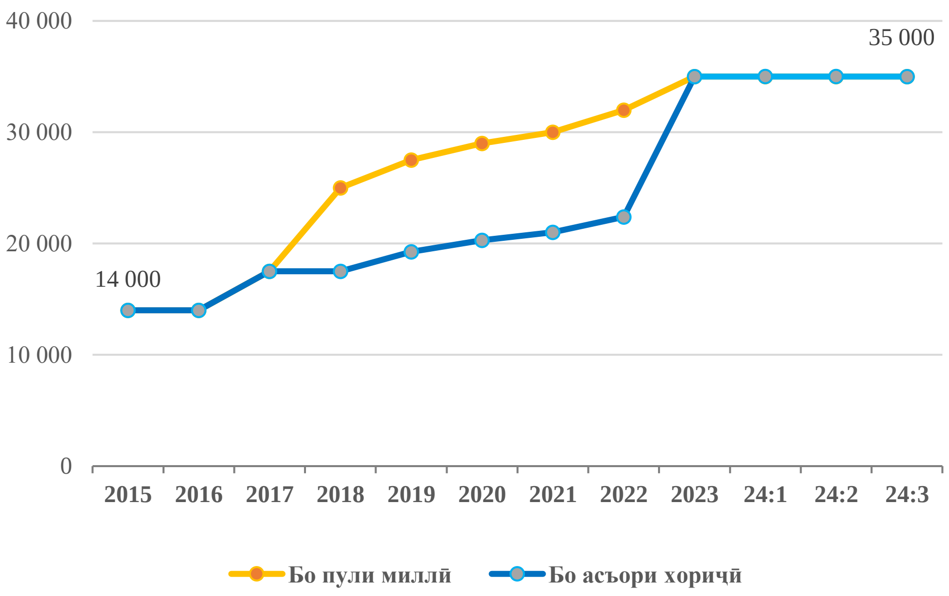

Вобаста ба тағйирёбии андозаи ҷубронпулӣ ва ҳаҷми пасандозҳои суғурташаванда, уҳдадории суғуртавии Хазина аз рӯи ҳаҷми умумии амонату пасандозҳои суғурташуда дар семоҳаи сеюми соли 2024 афзоиши мӯътадил дошт. Аз ҷумла, ба санаи 30 сентябр ҳаҷми уҳдадориҳои умумии суғуртавии Хазина аз рӯи пасандозҳои суғурташуда 4,3 млрд. сомониро ташкил дод, ки ин нисбат ба семоҳаи қаблӣ ба андозаи 1,1 фоиз ва ҳамин санаи соли гузашта 51,5 фоиз зиёд мебошад.

Бояд қайд кард, ки уҳдадории потенсиалии Хазина аз рӯи пардохти ҷубронпулии суғурта дар назди бонкҳо ҳиссаи зиёдтарин - 87,1 фоизи ҳаҷми умумии уҳдадориҳоро ташкил медиҳад.

Бештари уҳдадориҳои суғуртавии Хазина ба шахсони воқеӣ, аз ҷумла соҳибкорони инфиродӣ рост меояд, ки маблағи он 4,2 млрд. сомонӣ ё худ 99,1 фоизи ҳаҷми умумии уҳдадориҳоро ташкил медиҳад. Уҳдадории суғуртавӣ дар назди шахсони ҳуқуқӣ бошад маблағи 37,3 млн. сомонӣ ё худ 0,9 фоизи ҳамаи уҳдадориҳои Хазинаро ташкил медиҳад.

Ухдадории суғуртавии Хазина (млрд. сомонӣ)

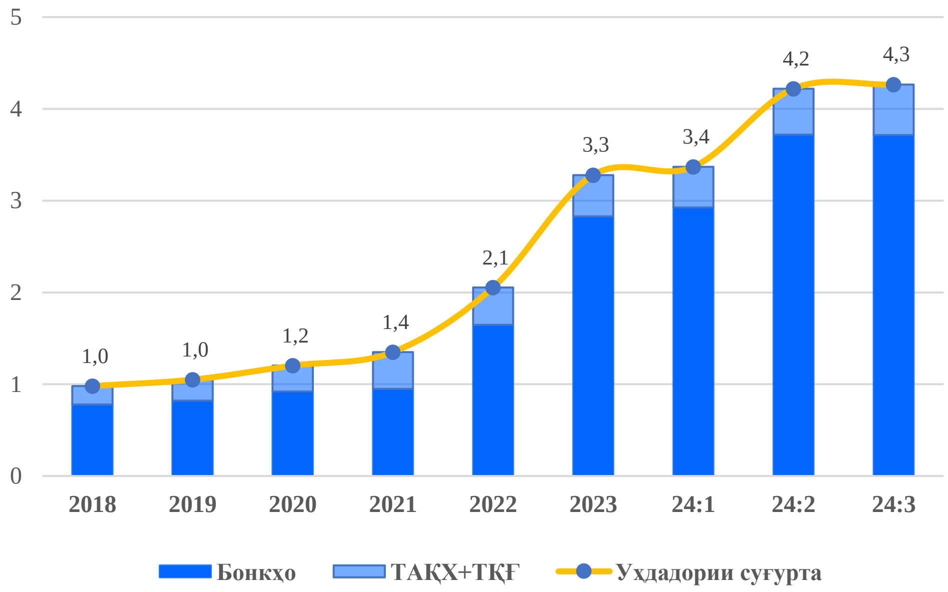

Сохтори ухдадории суғуртавии Хазина аз рӯи моликият (млн. сомонӣ ва бо фоиз)

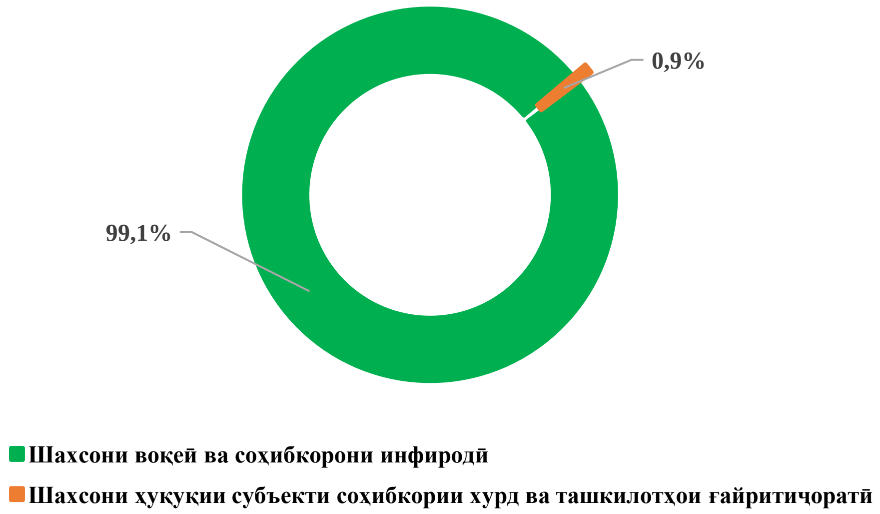

Ҳолатҳои суғуртавӣ дар ташкилотҳои қарзии узви Хазина ва пардохти ҷубронпулӣ ба пасандоздорони суғурташуда. Дар семоҳаи сеюми соли равон дар ташкилотҳои қарзии узви Хазина ягон ҳолати суғуртавӣ ба вуқуъ наомад.

Ҳамзамон, дар давраи баррасишаванда пасандоздорон ва намояндагони бонкҳои барҳамдодашудаи ҶСК "Агроинвестбонк" ва ҶСК "Тоҷиксодиротбонк" оид ба тамдиди муҳлати гирифтани маблағи ҷубронпулии суғуртавӣ дар асоси Қонун бо ариза ба Хазина мурочиат

кардаанд, ки аз тарафи Хазина ба 3 нафар пасандоздорони бонкҳои мазкур ба маблағи 40,5 ҳаз. сомонӣ ҷубронпулии суғуртавӣ пардохт карда шуд. Аз санаи 01 июли соли 2022, яъне аз давраи анҷоми муҳлати яксолаи пардохти ҷубронпулӣ то 30 сентябри соли 2024 аз тарафи Хазина ба 99 нафар пасандоздорони бонкҳои мазкур ба маблағи 1 592,5 ҳаз. сомонӣ ҷубронпулии суғуртавӣ пардохт карда шудааст.

Дар маҷмуъ, аз соли 2016 то санаи 30.09.2024 сол Хазина ба пасандоздорони суғурташудаи 18 ташкилоти қарзии барҳамхӯрда ба маблағи 212,3 млн. сомонӣ ҷубронпулӣ пардохт намудааст (аз ҷумла, ба пасандоздорони ҶСК “Агроинвестбонк” – 133,6 млн. сомонӣ ва ҶСК “Тоҷиксодиротбонк – 55,2 млн. сомонӣ).

Ҳолатҳои суғуртавӣ дар ташкилотҳои қарзии аъзои Хазина

	Ба ҳолати 31.12.2023	Ба ҳолати 30.09.2024	Фарқият (+/-)
Ҳамагӣ (адад)	**18**	**18**	**0**
Бонкҳо	6	6	0
ТАҚХ	12	12	0
Ҳамагӣ ҷубронпулӣ пардохт карда шуд (ҳаз. сомонӣ)	**212 071,3**	**212 252,5**	**181,2**

Фаъолияти сармоягузорӣ ва идоракунии маблағҳои Хазина. Яке аз вазифаҳои муҳими Хазина ҷиҳати ташаккул ва андӯхти дороиҳои Хазина фаъолияти сармоягузорӣ ба ҳисоб меравад. Бо назардошти сарчашмаҳои тибқи Қонун муайян кардашуда барои сармоягузорӣ ва дар шароити имкониятҳои мавҷудаи бозори коғазҳои қиматнок, Хазина дар давраи баррасишаванда маблағҳои озоди худро бо мақсади гирифтани даромади ҷолибнок ҷойгир кард.

Бояд зикр кард, ки дар соли 2024 аз ҷониби Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон барориши коғазҳои қиматноки давлатии Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бозори муташаккил бо назардошти арзиши рақобатнок ва шартҳои барои сармоягузорон ҷолибнок тарҳрезӣ ва тавассути Биржаи Фондии Осиёи Марказӣ татбиқ карда шуд.

Дар давраи баррасишаванда 10 музоядаи барориши Вомбаргҳои давлатӣ дар ҳаҷми умумии 467,8 млн. сомонӣ ва бо муҳлатнокии 6-моҳа, 1-сола ва 2-сола баргузор гардид. Фоизҳои воситаҳои молиявии мазкур вобаста ба муҳлат аз 5 то 12 фоизи солонаро ташкил доданд.

Вобаста ба ин, Хазина бо мақсади таъмини фаъолияти босамари сармоягузории маблағҳои озоди худ, дар 9 музоядаи коғазҳои қиматноки давлатӣ иштироки фаъол намуда, ба маблағи 168,0 млн. сомонӣ ва меъёри даромаднокии миёнаи 7,1 фоизи солона ғолиб омад. Даромади гирифташудаи Хазина аз ҳисоби хариди коғазҳои қиматноки мазкур ба ҳолати 30.09.2024 сол 4,5 млн. сомониро ташкил дод, ки ин нисбат ба ҳамин давраи соли қаблӣ 6,4 маротиба зиёд мебошад.

Иштироки Хазина дар бозори коғазҳои қиматноки давлатӣ (млн. сомонӣ ва бо фоиз)

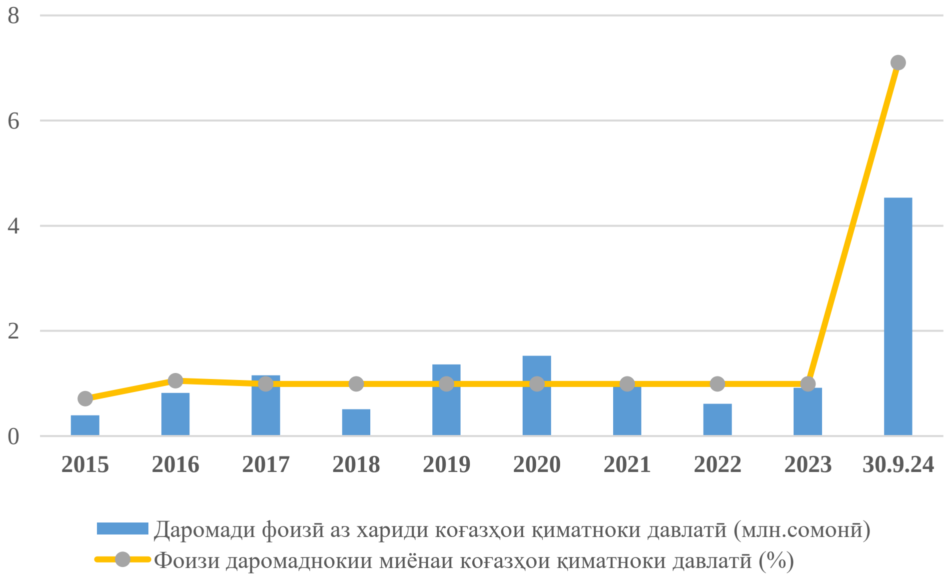

Бояд қайд намуд, ки аз ҷониби Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкили бозори самараноки коғазҳои қиматноки давлатӣ тавассути

баргузории музоядаҳои бо шарту шароити рақобатнок бевосита ҳамчун яке аз чораҳои калидӣ дар самти рушд додани бозори сармоя ва ба ин васила бахши молиявии иқтисодиёти кишвар, арзёбӣ мегардад.

Нишондиҳандаҳои молиявии Хазина. Дар нуҳ моҳи соли равон вобаста ба иҷрои вазифаҳои қонунии худ дар самти ҳимоя ва ҳифзи ҳуқуқҳои қонунии пасандоздорон, раванди мунтазам афзоиши дороиҳои Хазина идома ёфт. Ба ҳолати 30 сентябри соли 2024 ҳаҷми умумии дороиҳои Хазина маблағи 257,6 млн. сомониро ташкил дод, ки он нисбат ба семоҳаи дуюм 8,1 фоиз ва ҳамин санаи соли гузашта 33,4 фоиз зиёд мебошад.

Афзоиши дороиҳои Хазина пеш аз ҳама аз ҳисоби афзоиши пардохтҳои тақвимии ташкилотҳои қарзии аъзои Хазина дар натиҷаи зиёд шудани ҳаҷми амонату пасандозҳои суғурташуда ва даромади аз ҳисоби фаъолияти сармоягузорӣ ба дастомада вобастагӣ дошт. Аз ҷумла, дар давраи баррасишаванда афзоиши солонаи ҳаҷми пардохтҳои тақвимии ташкилотҳои қарзӣ ба Хазина 50,8 фоиз ва даромадҳои сармоягузорӣ 6,4 маротибаро ташкил додаанд.

Тамоюли тағйирёбии маблағи Хазина (млн. сомонӣ)

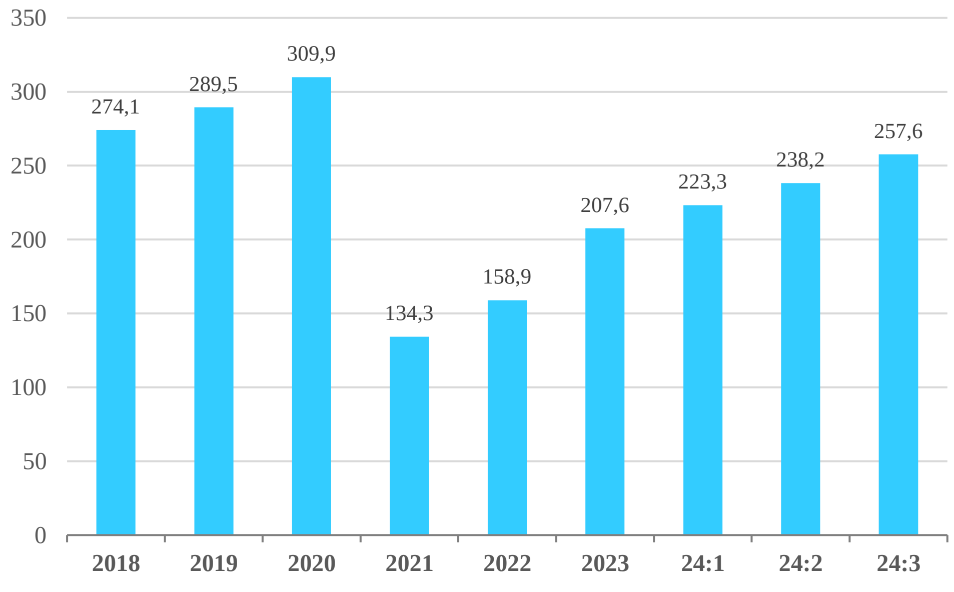

Андозаи ҳадди аксари маблағи Хазина[1], ки таносуби маблағи Хазинаро нисбат ба ҳаҷми умумии пасандозҳои суғурташудаи ташкилотҳои қарзӣ инъикос менамояд, ба ҳолати 30 сентябри соли ҷорӣ 2,4 фоизро ташкил дод.

[1] *Андозаи ҳадди аксари маблаги Хазина тибқи қонун дар ҳаҷми 7 фоизи бақияи умумии пасандозҳои суғурташуда, ки дар ташкилотҳои қарзӣ мавҷуд аст, муқаррар карда шудааст.*

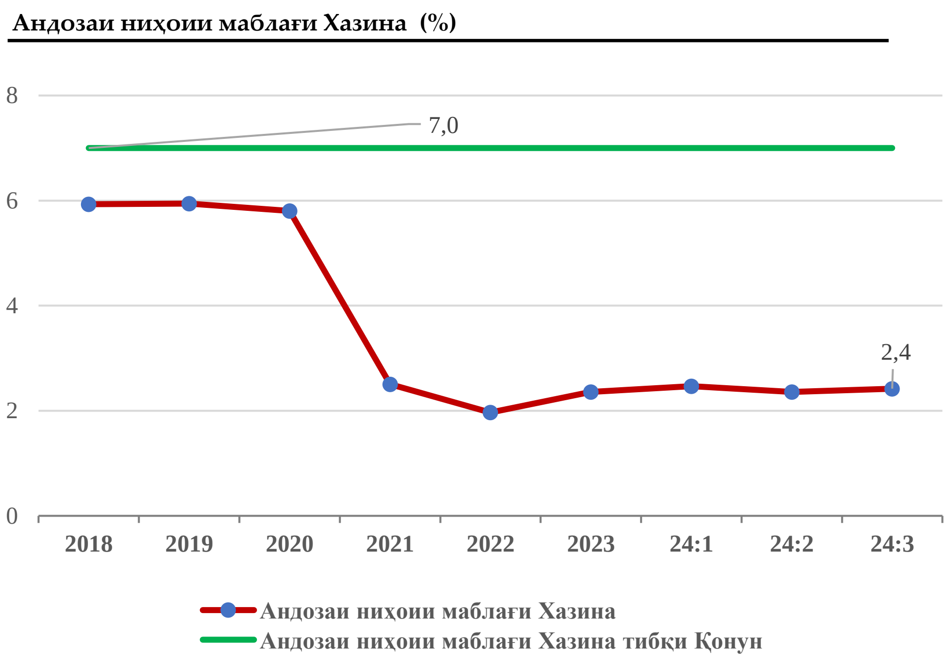

Фаъолияти ташвиқот ва робита бо ҷомеа. Таблиғот ва ташвиқоти аҳолӣ оид ба моҳият ва нақши низоми суғуртаи амонату пасандозҳо ва ба ин васила таҳкими боварии аҳолӣ ба низоми бонкӣ яке аз вазифаҳои муҳими Хазина ба ҳисоб меравад.

Дар давоми давраи баррасишаванда баҳри баланд бардоштани сатҳи огоҳии аҳолӣ оид ба низоми суғуртаи амонату пасандозҳо, маводҳои таблиғотӣ, аз қабили буклетҳо, плакатҳо, баннерҳо, нишони худчаспи Хазина (стикерҳо), инчунин ролики видеоӣ ва хабарҳо дар телевизион (“Телевизиони Душанбе” ва “ТВ Тоҷикистон”) омода ва паҳн карда шуданд.

Бо мақсади тақвияти сиёсати иттилоотӣ – коммуникатсионӣ ва баланд бардоштани сатҳи огоҳии аҳолӣ оид ба низоми суғуртаи амонату пасандозҳо, инчунин бахшида ба 20-солагии таъсисёбии Хазина ролики видеоии махсус омода карда шуда, дар телевизион ва дигар воситаҳои ахбори омма паҳн карда шуд. Ҳамзамон, бо ин мақсад сомонаи расмии Хазина (https://dif.tj) дар шакли нав таҷдиди назар карда шуда, бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ пешкаши истифодабарандагон қарор дода шуд. Сомонаи таҷдидшуда бо дизайну интерфейси замонавӣ, суръати баландтар ва дигар имконоти муосир такмил дода шуда, муҳтавои он хусусиятҳои Хазинаро ҳамчун ташкилоти танзимкунандаи фаъолияти низоми суғуртаи амонату пасандозҳо инъикос мекунад.

Бо мақсади таъмини самаранокии фаъолияти минбаъдаи Хазина, баланд бардоштани мақоми он, танзим ва рушди низоми суғуртаи амонату пасандозҳо, инчунин афзун намудани эътимоди аҳолӣ ба низоми бонкии кишвар, Хазина фаъолияти худро минбаъд низ вусъат хоҳад дод.